Streszczenie pracy doktorskiej

Imię i nazwisko autora pracy doktorskiej: **Masza Anna Sitek**

Tytuł rozprawy: **Prace Hansa Süssa von Kulmbach (zm. 1522) dla zleceniodawców w Polsce**

Stopień/tytuł naukowy oraz imię i nazwisko Promotora: **dr hab. Marek Walczak, prof. UJ**

Data przygotowania streszczenia: **18 kwietnia 2021 r.**

Ramowy biogram norymberskiego malarza Hansa Süssa von Kulmbach zawiera z reguły dwie zasadnicze składowe. Po pierwsze, jego tożsamość ma konstytuować rzekomy status ucznia Albrechta Dürera oraz/lub włoskiego artysty-celebryty Jacopa de' Barbari. Po drugie, przypisuje mu się przeszczepianie renesansowych innowacji z Południa i Zachodu Europy na surową ziemię polską. Impulsem do rewizji tych narracji, utrzymujących się od XIX w., stała się moja współpraca przy międzynarodowym projekcie grantowym w ramach Panel Paintings Initiative, zainicjowanym przez amerykańską The Getty Foundation, realizowanym w latach 2012–2015 przez zespół konserwatorów Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie. Podjęte przeze mnie badania wykazały istnienie bogatych zasobów niewykorzystanych informacji źródłowych. Kwerendy prowadzone były w kraju i za granicą, głównie na obszarze Niemiec. Szczególnie owocne okazały się konsultacje z niemieckimi i polskimi ekspertami w zakresie technologii artystycznej, doświadczonymi w restauracji dzieł Süssa bądź jego współczesnych. W miarę dostępności wykorzystano wyniki badań fizyko-chemicznych oraz metody obrazowania ujawniające elementy struktury obiektów niewidoczne w świetle dziennym.

Jednym z ważniejszych ustaleń pracy jest korekta ram czasowych działalności Süssa. Wysoki poziom umiejętności malarskich mógł on posiąść jeszcze przed rokiem 1500, wykonując przedstawienia silnie zakorzenione w praktyce rzemieślniczej i ikonograficznej norymberskiego środowiska artystycznego, z której wyrosła również osobowość jego domniemanego nauczyciela Dürera. Po raz pierwszy zwrócono uwagę na fascynację młodego twórcy wyrafinowanymi, dworskimi formami z kręgu ilustratorów tzw. Średniowiecznej księgi domowej z zamku Wolfegg. Najpóźniej ok. 1505-1510 powstawały projekty witraży i obrazy tablicowe prezentujące w pełni dojrzały styl i techniczną rutynę artysty-przedsiębiorcy. Nabycie obywatelstwa Norymbergi w 1511 r. – przeważnie utożsamiane z zakończeniem okresu czeladnictwa Süssa – nie zmieniło asortymentu, skali ani jakości świadczonych przez niego usług. Znamienne, że właśnie wówczas mistrz mógł skorzystać z ochrony prawnej Wolnego Miasta, wywiązując się ze swojego pierwszego zlecenia na eksport do Polski.

Liczbę niebudzących wątpliwości realizacji Süssa dla zleceniodawców w Krakowie wyczerpują trzy zespoły fragmentów nastaw ołtarzowych, sygnowane i datowane między 1511 a 1516 r. Nie był on natomiast autorem portretu Zygmunta I (Muzeum Narodowe w Poznaniu), który powstał najprawdopodobniej długo po śmierci malarza. Z kolei atrybuowane mu skrzydła tzw. tryptyku z Pławna (Muzeum Narodowe w Warszawie) wyszły raczej spod pędzla Wolfa Trauta. Negatywnie

wypadła weryfikacja argumentów na rzecz łączenia z Süssem zarówno nagrobka Fryderyka Jagiellończyka w katedrze krakowskiej, jak i dwóch srebrnych relikwiarzy w skarbcach Bazyliki Mariackiej w Krakowie i klasztoru Paulinów na Jasnej Górze.

Równie nieuchwytne wydają się sugerowane ślady myśli projektowej lub języka formalnego malarza w jakimkolwiek z obiektów snycerskich w polskich zbiorach. Analizy stylu sugerują za to konieczność rozważenia potencjalnych związków pomiędzy autorami: cyklu Jana Chrzcielna w kościele św. Floriana na Kleparzu, rzeźb Süssowskiego retabulum w farze Wendelstein, snycerskiej ramy tzw. Ołtarza Landauera firmowanego przez Dürera (Germanisches Nationalmuseum w Norymberdze), a także warsztatem Niklausa Weckmanna w Ulm. Z tą problematyką splata się kwestia składu zespołów wykonujących wraz z Süssem zachowane do dziś nastawy ołtarzowe, w których zaznaczyły się szwabskie koneksje snycerzy, ale też nawiązania do maniery stylowej wykształconej w wuirzburskim warsztacie Tilmana Riemenschneidera. Nowością jest wskazanie na ewentualną rolę kolejnych Norymberczyków – np. uznanego złotnika i twórcy niewielkich form plastycznych Ludwiga Kruga – w zaspokajaniu popytu na elitarne towary artystyczne w Krakowie.

Do przełomowych rezultatów pracy trzeba także zaliczyć podważenie tradycyjnej rekonstrukcji „nastawy dwóch Świętych Janów" w kościele św. Floriana w Krakowie, wywodzonej z kaplicy Bonerów w kościele Mariackim. Krytyce poddano zarazem bezrefleksyjne dotąd wyobrażenia na temat wyłącznego pośrednictwa tej wpływowej rodziny bankierskiej w imporcie prac Süssa do Polski. Zarysowując alternatywne poszlaki, dysertacja kreśli rozległy horyzont dla przyszłych kompleksowych badań nad interakcjami konsumentów sztuki w Królestwie Polskim z produkcją norymberskich warsztatów w początkach XVI w.

Marcin Sitek

Summary of PhD dissertation

The Author of the PhD dissertation: **Masza Anna Sitek**

The title of the PhD dissertation: **Works by Hans Süss von Kulmbach (d. 1522) for patrons in Poland**

The Doctoral Advisor: **dr hab. Marek Walczak, prof. UJ**

Date: **April 18th, 2021**

Biographical notes for the Nuremberg painter Hans Süss von Kulmbach usually comprise two main elements. The first is essentially a definition of his identity via his alleged status as a student of Albrecht Dürer and/or the Italian 'celebrity' artist Jacopo de' Barbari. The second is the attribution to him of the grafting of Renaissance innovations from the south and west of Europe onto the 'raw root' of the Polish lands. I was prompted to revise these narratives, which have been entrenched since the nineteenth century, by my participation in an international grant project, part of the 'Panel Paintings Initiative' initiated by the American Getty Foundation, conducted over the period 2012–2015 by a team of conservators from the Jan Matejko Academy of Fine Arts in Kraków. My research, conducted in Poland and elsewhere, chiefly in Germany, revealed the existence of extensive reservoirs of untapped source information. Of particular value was consultation with German and Polish art technology experts with experience in restoration of works by Süss and/or his contemporaries. Wherever available I made use of physical and chemical testing and imaging methods in order to reveal structural elements of given pieces that were not visible in daylight.

One of the key deliverables of my work is a reassessment of the timeframe of Süss's activity. It became clear that he may have attained a high level of skill in painting even before the year 1500, making pieces strongly rooted in the craft and iconographic practice of the Nuremberg artistic milieu that also produced the personality of his presumed teacher Dürer. My research also drew attention for the first time to the young Süss's fascination with the refined courtly forms produced by the illustrators of the Medieval Housebook of Wolfegg Castle. Cartoons for stained-glass windows and panel paintings demonstrating the fully mature style and technical routine of this artist and entrepreneur were made ca. 1505–1510 at the latest. His acquisition of citizenship of Nuremberg in 1511—an event usually identified with the end of his apprenticeship—did not herald any change in the range, scale, or quality of the services he offered. It is significant that he could draw on the legal protection of the Free City precisely as he was undertaking his first export commission to Poland.

The list of works for clients in Kraków whose authorship by Süss is undisputed is exhausted by three groups of elements of retables, all signed and dated between 1511 and 1516. The portrait of Sigismund I (National Museum in Poznań) is not his, however, and was in fact probably made long after his death. Furthermore, the wings of the Pławno triptych (National Museum in Warsaw) that are often attributed to him were in all likelihood the work of Wolf Traut. And verification of arguments in favour

of linking Süss with both the tombstone of Frederick Jagiellon in Kraków cathedral and two silver reliquaries in the treasure vaults of the Basilica of St Mary in Kraków and the Pauline monastery at Jasna Góra in Częstochowa also produced negative results.

Suggestions that any of the carved works in Polish collections betray evidence of the conceptual thought or formal language of Süss proved equally hard to confirm. What analyses of style do indicate, however, is the need to consider potential links between the authors of the John the Baptist series in St Florian's Church in the Kleparz district of Kraków, the sculptures on the retable by Süss in the parish church in Wendelstein, and the carved frame of the Landauer Altar that bears the signature of Dürer (Germanisches Nationalmuseum in Nuremberg) on the one hand, and the workshop of Niklaus Weckmann in Ulm on the other. Related to this issue is the question of the teams that worked with Süss on the extant retabula, which bear the hallmarks of Swabian carvers, but also reference the style developed in the Würzburg workshop of Tilman Riemenschneider. A new lead is the suggestion that further Nurembergians—among them Ludwig Krug, the reputed goldsmith and creator of small artistic forms—may have played a role in satisfying demand for elite artistic wares in Kraków.

Another breakthrough produced by this research is the reopening of the history surrounding the 'retable of the two Saints John' in St Florian's Church in Kraków, traditionally traced back to the Boner family chapel in the city's St Mary's Basilica. The hitherto unquestioning assumption of the exclusive agency of this influential banking family in the import of Süss's works to Poland is also criticized. Outlining alternative possibilities, this dissertation describes a broad horizon for future comprehensive research into the interactions of art consumers in the Kingdom of Poland with the output of Nuremberg workshops in the early sixteenth century.

Marta Sitek